



Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi

Aytunga OĞUZ¹

Özet : Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerini ortaya koymak ve bu inançların; öğrenim gördükleri sınıfa, cinsiyete, öğrenim gördükleri programa, genel akademik başarılarına ve öğrenim gördükleri programdan hoşnut olup olmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak “Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2007–2008 Eğitim-öğretim yılı Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Lisans programlarının birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 153 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının oldukça yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları arasında; sınıfa, cinsiyete, öğrenim gördükleri programa ve programlarından hoşnut olup olmama durumlarına göre anlamlı farklar bulunmuştur. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında genel akademik başarılarına göre anlamlı fark bulunmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarını geliştirebilecek ortamların oluşturulması önerileri getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öz yeterlik, öğretmen öz yeterlik inancı, öğretmen adayı, öğretmen eğitimi.

An Investigation Of Prospective Teachers' Self-Efficacy Beliefs

Abstract : The aim of this study is to put forward the prospective teachers' level of teacher self-efficacy beliefs and to find out whether these beliefs differ according to their grade level, gender, program they study, general academic achievement and whether they are pleased with the program they study. The study is in the survey model. As data gathering instrument, “Teacher Self-Efficacy Scale” was used. The study group is composed of 153 freshmen and

sophomores studying at Dumlupınar University Education Faculty undergraduate programmes in 2007-2008 academic year. Depending on the research findings, it can be said that prospective teachers have satisfying level of teacher self-efficacy beliefs. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları arasında; sınıfa, cinsiyete, öğrenim gördükleri programa ve programlarından hoşnut olup olmama durumlarına göre anlamlı farklar bulunmuştur. Significant differences have been found between the prospective teachers' level of teacher self-efficacy beliefs depending on grade level, gender, the program they study, and whether they are pleased with the program they study. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında genel akademik başarılarına göre anlamlı fark bulunmamıştır. However, no significant difference has been found between the prospective teachers' level of teacher self-efficacy beliefs depending on their general academic achievement. Some suggestions to develop the prospective teachers' self-efficacy beliefs have been made based on these findings.

Keywords: Self efficacy, teacher self efficacy belief, prospective teachers, teacher training.

GİRİŞ

Öğrenme ortamında öğrencilerin öğrenmelerini etkileyen önemli değişkenlerden birisi öğretmen davranışlarıdır. Öğretmenin öğrenme ortamında mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirmesi, öğretmen eğitimi programlarında öğretmenlikle ilgili yeterlikleri kazanmış olmasına bağlıdır. Öğretmenin bu yeterlikleri yerine getirmesi, iyi eğitim almasına bağlı olmakla birlikte, bu görev ve sorumlulukları yerine getirebileceğine olan inançları ile de yakından ilgilidir (Yılmaz ve diğerleri, 2004). Çünkü, öğretmen öz yeterlik inançları güçlü olan öğretmenler, öğretmek için daha fazla çaba göstermekte, sınıf içinde etkili uygulamalar gerçekleştirebilmekte (Chambers ve Hardy, 2005; Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2001) ve öğrencilerinin güçlü öz yeterlik inançları geliştirmelerine de yardımcı olabilmektedir (Anderson, Greene ve Loewen, 1988; Ashton, 1984; Pajares, 2002a).

Bandura'ya (1986; Aktaran: Linnenbrink ve Pintrich, 2003) göre öz yeterlik inancı, bireylerin belli performanslara erişmek için gerekli eylemleri düzenleme ve gerçekleştirme yeteneklerine ilişkin yargılarıdır. Bu yargılar, bireylerin bir görevi gerçekleştirmede neler yapabileceklerine ilişkin kendi algılarına dayalı olarak oluşturdukları inançları belirtmektedir. Öz yeterlik, öğrencilerin bir konuyu

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

öğrenmek için bilgi ve becerilerini etkili bir biçimde uygulayabilme yeteneklerine ilişkin inançları olarak görülmektedir (Schunk, 1989). Başka bir deyişle, bireyin, farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine ilişkin kendisini algılayışı, inancı ve kendi yargısı olmaktadır (Senemoğlu, 2007). Örneğin; öğrencinin, bir Kimya deneyini yapma, bir Fizik problemini çözme, İngilizce bir roman okuma, takla atma vb. gibi etkinlikleri yapabilmesine ilişkin inançlarıdır. Bu tür etkinlikleri ya da becerileri yapabileceğini düşünenlerin öz yeterlik inançlarının yüksek, yapamayacaklarını düşünenlerin ise, öz yeterlik inançlarının düşük olduğu söylenebilir.

Öz yeterlik inancı, öğrencilerin seçimlerini ve bir görevi gerçekleştirme düzeylerini önemli ölçüde etkilemektedir. Öz yeterlik düzeyi yüksek olan öğrenciler bir görevi yerine getirmede daha fazla çaba, sebat ve dayanıklılık göstermektedirler (Pajares, 2002a). Böylece, daha etkili stratejiler kullanmakta ve daha başarılı sonuçlar elde edebilmektedirler. Öz yeterlik inançları, öğrencilerin öğrenme sürecine; davranışsal, bilişsel ve güdüsel katılımlarını sağladığından, öğrenciler daha iyi öğrenmekte ve daha başarılı olmaktadır (Linnenbrink ve Printrich, 2003). Buna göre, öz yeterlik inancının öğrenme ortamını etkileyen bir değişken olduğu söylenebilir. Alanyazında öz yeterlik inancının; akademik başarı, cinsiyet, güdülenme (Coutinho, 2008); özsaygı, performans oluşumu ve performans gibi değişkenlerle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Lane ve diğerleri, 2004). Öz yeterlik inancı, öğrenme ortamında bireylerin davranışlarını belirleyen ve başarılarında rol oynayan içsel bir yapı olarak düşünülebilir. Bu açıdan, öz yeterlik inancının nasıl geliştirildiğinin bilinmesi önem taşımaktadır.

Sosyal bilişsel kurama göre, bireylerin öz yeterlik inançlarının oluşumunu belirleyen dört temel kaynak vardır. Bunlar; bireyin doğrudan yaşantıları, dolaylı yaşantıları, sözel ikna ile kaygı, stres vb. gibi fizyolojik ve psikolojik durumlardır (Bıkmaz, 2004; Pajares, 2002b; Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 2007). Bireyler, kendi yaşantılarında gerçekleştirdikleri başarılı performanslara; başkalarının başarılı performanslarını kendilerine model aldıkları dolaylı yaşantılara; çevrelerindeki bireylerin, onları yüreklendirmelerine, onlara bir işi yapabileceklerine ilişkin sözel ikna biçimlerine ve içinde buldukları stres, kaygı vb. fizyolojik ve psikolojik durumlara dayalı olarak öz yeterlik inancı geliştirmektedirler. Örneğin, öğrenciler, akranlarını gözlemleyerek benzer bir işi kendilerinin de yapabileceğine inanabilirler. Bununla birlikte, öğretmenlerin öğrencilere, gerçekleştirdikleri davranışlarına ilişkin olumlu dönütler vermeleri öğrencilerin öz yeterliklerini artırabilir (Schunk, 1989). Bu nedenle, öğretmenlerin, öğrencilerin öz

yeterlik inançlarını geliştirebilecek ortamları oluşturmaları önem taşımaktadır.

Öğretmenler, öğrencilerin bireysel gereksinimlerine uygun öğretim yaparak, her öğrencinin niteliklerine uygun çok çeşitli etkinliklere yer vererek ve işbirliğine dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanarak öğrencilerinin öz yeterlik inançlarını güçlendirebilirler. Buna karşılık, öğrencileri birbirleriyle karşılaştırmaya dayalı değerlendirmelerden kaçınılmalıdır (Senemoğlu, 2007). Öğrencilerin öz yeterlik inançlarını geliştirmek için, öğretmenlerin öğrencilere hem etkili model davranışlar sergilemeleri hem de etkili modellerle etkileşime geçmelerini sağlayacak yöntem ve tekniklere, yeni teknolojilere yer vermeleri gerekmektedir. Böyle bir ortamı gerçekleştirebilecek öğretmenlerin öz yeterlik inançları yüksek olmalıdır.

Öğretmenlerin öz yeterlik inançları, öğrencilerin performanslarını etkileme yeteneklerine ilişkin inançlardır (Ashton, 1984). Öz yeterlik inancı bireyin varolan yeterlik düzeyinden daha çok, yeterlik algısına dayalı güdüleyici bir yapıdır. Bu nedenle, bir öğretmenin algıladığı yeterlik düzeyi, öğretim becerilerinin dışarıdan değerlendirilmesine göre yüksek ya da düşük olabilir (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 2007). Öz yeterlik inancı yüksek öğretmenler öğrencileri için daha iyi yaşantılar oluşturmakta; buna karşılık, düşük öz yeterlik inanca sahip öğretmenler ise, öğrencilerin bilişsel gelişimlerini desteklememektedir. Öğretmen öz yeterlik inancı, öğrenci başarısını ve öğrencinin çeşitli alan ve düzeylerdeki başarı inançlarını tahmin etmektedir (Pajares, 2002a). Bu durumda, öğrencilerin başarı inançları, öğretmenin öğretmenlik davranışlarıyla ilişkilidir. Öğretmenin öğretmenlik davranışlarında ise, öz yeterlik inançları belirleyici rol oynamaktadır (Chambers ve Hardy, 2005).

Alanyazında, öz yeterlik inanç düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, güdülenme düzeylerinin arttığı, öğretmek için daha fazla çaba gösterdikleri (Ashton, 1984), daha etkili öğrenme ortamı oluşturdukları ve daha az stres yaşadıkları (Chan, 2003) belirtilmektedir. Öğretmenlerin öğretimle ilgili öz yeterlik inançlarının; öğretim ortamını düzenleme, sınıf yönetimi, öğrencileri güdüleme ve başarılı kılma, öğrencilerle etkili iletişim kurma gibi öğretmenlik görevlerini yerine getirmelerini etkilediğine işaret edilmektedir (Bıkmaz, 2004; Erdem ve Demirel, 2007). Buna göre, öğretmen öz yeterlik inancı, çağdaş öğrenme ortamları oluşturmak için önemli değişkenlerden birisi olarak düşünülebilir. Bu nedenle, öğretmen eğitim programlarında, öz yeterlik inancı güçlü öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

Öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının geliştirilmesi, onların güdülenme düzeylerini artırarak daha etkin olmalarını ve daha etkili öğretmenlik davranışları göstermelerini sağlayabilir. Öz yeterlik inanç düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının, daha öğrenci merkezli ve insancıl sınıf yönetimi gerçekleştirebilecekleri belirtilmektedir (Chambers ve Hardy, 2005). Öz yeterlik inancı gelişmiş öğretmen adayları etkili sınıf yönetimi becerileri gösterebilecekleri gibi, öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlarla da baş edebilirler. Öğretmen adaylarının algıladıkları öğretimle ilgili problemler ile öğretimle ilgili yeterlik inançlarının birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir (Evans ve Tribble, 1986). Bu açılarından, öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerinin, başarılarını ve öğretmenlik davranışlarını etkileyebileceği göz önüne alınmalıdır. Öz yeterlik inancı yüksek olan öğretmen adaylarının akademik başarı düzeyleri artabilir. Öğretmen olduklarında; öğrenci merkezli, insancıl, etkili öğrenme ortamları düzenleyebilir; öğrencilerinin öz yeterliklerinin gelişmesine ve başarılarına katkıda bulunabilirler. Buna göre, öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyleri ve buna etki eden değişkenler belirlenerek, öğretmenlik davranışları tahmin edilebilir. Bunu belirlemek, öğretmen eğitiminde daha etkili öğrenme ortamlarının düzenlenmesine de katkı getirebilir. Öğretmen eğitiminde öğretmen öz yeterlik inancı önemli rol oynadığından, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının belirlenmesi ve bunun hangi değişkenlerle ilişkili olduğunun ortaya konulup geliştirilmesi gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına ilişkin olarak Türkiye’de gerçekleştirilmiş araştırmalar incelendiğinde; bunların bir kısmının öğretmen adaylarının Fen, Kimya vb. gibi bir alana yönelik öz yeterlik inançlarını (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006; Çubukçu ve Girmen, 2005; Morgil ve diğerleri, 2004; Umay, 2000; Üredi ve Üredi, 2006; Yılmaz ve Çavaş, 2008) incelediği görülmektedir. Çalışmaların bir kısmının ise, öğretmen öz yeterlik inançlarına ilişkin ölçek geliştirmeye (Çapa ve diğerleri, 2005; Erdem ve Demirel, 2007) ya da bu inançların çeşitli değişkenlerle ilişkilerini ortaya koymaya yönelik olduğu görülmektedir (Altunçekiç ve diğerleri, 2005; Erdem, 2008; Otacıoğlu, 2008; Yaşar ve diğerleri, 2006). Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının; cinsiyet, sınıf, program vb. gibi çeşitli değişkenlerle ilişkileri ele alınmakla birlikte; bazı araştırma bulgularının benzerlik gösterdiği, bazılarının da farklılaştığı dikkate alındığında, bu konuda daha fazla araştırma bulgusuna ve öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu gerekçelerden hareketle, bu

çalışma, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarını belirlemek ve bu inançların çeşitli değişkenlerle ilişkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerini ortaya koymak ve bu inançları çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeyleri arasında;
 - a. Öğrenim gördükleri sınıf,
 - b. Cinsiyet,
 - c. Öğrenim gördükleri program,
 - d. Genel akademik başarı,
 - e. Öğrenim gördükleri programdan hoşnut olup olmama değişkenlerine göre fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarını belirlemek ve bunları çeşitli değişkenler açısından incelemek amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılmaktadır (Karasar, 1991). Bu nedenle, bu araştırmada, tarama modeli kullanılarak öğretmen adaylarının var olan öğretmen öz yeterlik inançları var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2007–2008 Eğitim-öğretim yılı Bahar yarıyılında Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Lisans programlarının birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 153 öğrenci oluşturmaktadır. Öğretmenlik programlarının başlangıcında ve sonunda bulunan öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerini incelemek için, çalışma grubuna birinci ve dördüncü sınıflar seçilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının; programlara, cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin Program ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Program	Cinsiyet				Sınıf				Toplam	
	Kız		Erkek		1. Sınıf		4. Sınıf		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
Sınıf Öğretmenliği	34	66.7	17	33.3	33	64.7	18	35.3	51	100
Sosyal Bilgiler Öğr.	30	58.8	21	41.2	34	66.7	17	33.3	51	100
Türkçe Öğretmenliği	33	64.7	18	35.3	29	56.9	22	43.1	51	100
Toplam	97	63.4	56	36.6	96	62.7	57	37.3	153	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerini belirlemek ve bu inançların çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla; kişisel bilgi formu ve “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf, program, cinsiyet, akademik genel başarı ortalamaları, programlarında öğrenim görmekten hoşnut olup olmamalarına ilişkin sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise, Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy tarafından geliştirilen; Çapa ve diğerleri (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan “Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği” yer almıştır.

Ölçekte, Öğrenci Katılımı Sağlama, Öğretim Stratejileri Kullanma ve Sınıf Yönetimi adını taşıyan ve her biri sekiz maddeden oluşan üç alt boyut ve toplam yirmidört madde bulunmaktadır. Ölçek maddeleri Likert tipinde “yetersiz”(1) ile “çok yeterli” (9) arasında değerler alan dokuzlu olarak derecelendirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Özgün ölçeğin alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik değerleri sırasıyla 0.82, 0.86, 0.84 ve ölçeğin tamamı için 0.93’tür (Çapa ve diğerleri 2005). Bu araştırmada

elde edilen güvenilirlik değerleri de aynı şekilde, alt boyutlara göre sırasıyla; 0.82; 0.86; 0.86 ve ölçeğin tamamı için 0.93 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçme aracından elde edilen verilerin çözümlemesinde betimleyici istatistik teknikler, t testi, Kruskal Wallis H, Mann-Whitney U, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesi ve yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi kabul edilmiş diğer anlamlılık düzeyleri de ayrıca belirtilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Daha sonra, bu inançların; öğrenim gördükleri sınıfa, cinsiyete, programa, genel akademik başarılarına ve öğrenim gördükleri programdan hoşnut olup olmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği ortaya konulmuştur. Tablo 2’de öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile ilgili betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Öz yeterlik İnançlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Öz yeterlik	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{X}	s
Faktör 1	153	2.75	8.63	6.56	1.12
Faktör 2	153	2.50	8.75	6.55	1.20
Faktör 3	153	1.50	8.88	6.65	1.29
Toplam	153	2.25	8.58	6.59	1.09

Öğrencilerin, Öğrenci Katılımı Sağlamaya (Faktör 1) ilişkin inanç puan ortalaması $\bar{X}= 6.56$; Öğretim Stratejileri Kullanmaya (Faktör 2) ilişkin inanç puan ortalaması $\bar{X}=6.55$; Sınıf Yönetimine (Faktör 3) ilişkin öğretmen öz yeterlik inanç puan ortalaması $\bar{X}= 6.65$ ’tir. Öğrencilerin ölçeğin tamamından elde ettikleri öğretmen inanç puan ortalaması ise $\bar{X}= 6.59$

olarak bulunmuştur. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç puan ortalamalarının, yanıt ölçeğindeki 6.40–7.29 arasındaki “oldukça yeterli” (7) aralığına denk geldiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılması ile ilgili t testi sonuçları ise, Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnançlarının Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Faktör 1	1. Sınıf	96	6.73	1.03	151	2.398	0.018*
	4. Sınıf	57	6.28	1.22			
Faktör 2	1. Sınıf	96	6.76	1.09	151	2.795	0.006**
	4. Sınıf	57	6.21	1.31			
Faktör 3	1. Sınıf	96	6.85	1.13	151	2.265	0.026*
	4. Sınıf	57	6.33	1.47			
Toplam	1. Sınıf	96	6.78	0.96	151	2.816	0.006**
	4. Sınıf	57	6.27	1.22			

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmada, birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile dördüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t testi ile incelenmiştir. Birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının; Öğrenci Katılımı Sağlama (Faktör 1) [$t_{(151)}=2.398$, $p<0.05$]; Öğretim Stratejileri Kullanma (Faktör 2) [$t_{(151)}=2.795$, $p<0.01$]; Sınıf Yönetimi (Faktör 3) [$t_{(151)}=2.265$, $p<0.05$] ile ilgili öz yeterlik inanç puanları

arasında ve toplam öğretmen öz yeterlik inanç puanları arasında [$t_{(151)}=2.816$, $p<0.01$] birinci sınıflar lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında cinsiyete göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 4'te öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının cinsiyete göre karşılaştırılması ile ilgili t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnançlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Cinsiyet	n	\bar{X}	s	sd	t	p
Faktör 1	Kız	97	6.50	1.18	151	0.934	0.352
	Erkek	56	6.67	1.00			
Faktör 2	Kız	97	6.47	1.22	151	1.184	0.238
	Erkek	56	6.70	1.16			
Faktör 3	Kız	97	6.39	1.29	151	3.481	0.001**
	Erkek	56	7.11	1.15			
Toplam	Kız	97	6.45	1.14	151	2.102	0.037*
	Erkek	56	6.83	0.95			

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının; Öğrenci Katılımı Sağlama [$t_{(151)}=0.934$; $p>.05$]; Öğretim Stratejileri Kullanma [$t_{(151)}=1.184$; $p>.05$] alt boyutlarına ilişkin öz yeterlik inançlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının, Sınıf Yönetimi [$t_{(151)}=3.481$; $p<.01$] alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarında ve toplam öğretmen öz yeterlik inançlarında [$t_{(151)}=2.102$; $p<.05$] cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında programlarına göre anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla önce, programlarına göre inanç puan ortalamaları hesaplanmıştır (Tablo 5). Levene testi sonucu, grupların puanlarının varyanslarının eşit olmadığını belirlenmesi üzerine, öz yeterlik inanç puan ortalamaları arasında programlara göre anlamlı fark olup olmadığı, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H testi kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Programlarına Göre Öz Yeterlik İnanç Puan Ortalamaları

Program	Faktör 1		Faktör 2		Faktör 3		Toplam		
	n	\bar{X}	s	\bar{X}	s	\bar{X}	s	\bar{X}	s
Sınıf	51	6.53	1.06	6.55	1.06	6.36	1.11	6.48	0.95
Sosyal B.	51	6.65	0.91	6.77	1.00	6.92	1.06	6.78	0.90
Türkçe	51	6.50	1.36	6.33	1.47	6.68	1.58	6.50	1.35
Toplam	153	6.56	1.12	6.55	1.20	6.65	1.29	6.59	1.09

Analiz sonucu, öğretmen adaylarının; Öğrenci Katılımı Sağlama [$\chi^2(2)=0.344$; $p>.05$]; Derste Öğretim Stratejileri Kullanma [$\chi^2(2)=2.153$; $p>.05$] boyutlarına ilişkin öz yeterlik inançlarında ve toplam öğretmen öz yeterlik inançlarında [$\chi^2(2)=2.163$; $p>.05$] programlarına göre anlamlı fark bulunmamış; Sınıf Yönetimine [$\chi^2(2)=6.240$; $p<.05$] ilişkin öz yeterlik inançlarında anlamlı fark bulunmuştur. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre; Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Yönetimine ilişkin öz yeterlik inançları, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin öz yeterlik inançlarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuş ($U=915.00$; $p<.05$); diğer grupların inançları arasında programlarına göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Öğretmen adaylarının genel akademik başarı ortalamalarına ($\bar{X}= 2.79$; $s=0.45$) göre öğretmen öz yeterlik inançları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucu, öğretmen adaylarının; Öğrenci Katılımı Sağlama [$F_{(3-149)}=0.910$; $p>.05$]; Derste Öğretim Stratejileri Kullanma [$F_{(3-191)}=0.258$, $p>.05$] ve Sınıf Yönetimine [$F_{(3-149)}=2.613$; $p>.05$] ilişkin öz yeterlik inançlarında ve toplam öz yeterlik inançlarında [$F_{(3-149)}=1.207$; $p>.05$] genel akademik başarı düzeylerine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının, öğrenim gördükleri programlarından hoşnut olup olmamalarına göre değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğretmen adaylarının, Öğrenci Katılımı Sağlama [$\chi^2(2)=16.121$; $p<.001$]; Öğretim Stratejileri Kullanma [$\chi^2(2)=6.935$; $p<.05$] ve Sınıf Yönetimi [$\chi^2(2)=8.809$; $p<.05$] alt boyutlarına ilişkin öz yeterlik inançlarında ve toplam öz yeterlik inançlarında [$\chi^2(2)=12.950$; $p<.001$] programlarından hoşnut olup olmama durumlarına göre, hoşnut olanlar lehine, anlamlı farklar bulunmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği Lisans Programları birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğretmen

adaylarının; Öğrenci Katılımı Sağlama; Öğretim Stratejileri Kullanma ve Sınıf Yönetimi alt boyutlarına ilişkin öz yeterlik inançlarının ve toplam öğretmen öz yeterlik inançlarının oldukça yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının, öğretmen öz yeterlik inançları sınıf değişkenine göre incelendiğinde, birinci sınıftaki öğretmen adayların öğretmen öz yeterlik inançlarının, dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarına göre, daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Alanyazında sınıf değişkeninin, öz yeterlik inançları üzerindeki etkilerine ilişkin farklı bulgular olduğu görülmektedir. Akbulut'un (2006) araştırmasında, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber; birinci sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inançları dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Çubukçu ve Girmen'in (2005) araştırmasında, öğretmen adaylarının fen öğretimi öz yeterlik inançlarında sınıf değişkeninin etkisi görülmemiştir. Lin ve diğerleri'nin (2002) araştırmasında da benzer şekilde, Tayvanlı öğretmen adaylarının başlangıç düzeyindeki öz yeterlik inanç puanları programın sonundaki öz yeterlik inanç puanlarından daha düşük bulunmuştur. Romi ve Leyser'in (2006) araştırma bulgularına göre ise; üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yalnız üçüncü faktördeki öz yeterlik inançlarının hem birinci hem de ikinci sınıflardan daha yüksek olduğu görülmüş; ancak, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin öz yeterlik inançlarında ve diğer faktörlere ilişkin öz yeterlik inançlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmada sınıf değişkenine göre, öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına ilişkin bulgular alanyazındaki bazı araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Örneğin; Üredi ve Üredi'nin (2006) araştırmasında, dördüncü sınıf öğretmen adaylarının fen öğretimine ilişkin öz yeterlik inancı, üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarından daha yüksek bulunmuştur. Altunçekiç ve diğerleri'nin (2005) araştırması, öğretmen adaylarının fen öğretimi öz yeterlik inanç düzeylerinin birinci sınıfta düşük, üst sınıflarda ise, yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Umay'ın (2000) araştırmasında da ilköğretim Matematik öğretmenliği lisans programı dördüncü sınıf öğrencilerinin Matematiğe karşı öz yeterlik algıları birinci sınıf öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının, öğretmenlik programlarında geçirdikleri yaşantılar sonucu son sınıfta daha yüksek olması beklenir. Araştırmada, beklenenin tersine, birinci sınıftaki öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik

inanç düzeyi, dördüncü sınıftakilerin öz yeterlik inanç düzeyinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Başarılı performansların etkililik beklentilerini artırdığı; başarısızlıkların ise, düşürdüğü belirtilmektedir. Bununla birlikte, öz yeterliğin oluşumunu sağlayan kaynaklardan (doğrudan ve dolaylı yaşantılar, sözel ikna, psikolojik durumlar) elde edilen bilginin öz yeterliği otomatik olarak doğrudan doğruya etkilemediğini; fakat öz yeterliğin, bireyin bu bilgiyi bilişsel olarak nasıl değerlendirdiğinden etkilendiğini düşünmek gerekmektedir (Lane ve diğerleri, 2004). Bireyin bilgiyi seçmesi bütünleşmesi, yorumlaması ve tekrar birleştirilmesi öz yeterlik yargısını etkilemektedir (Pajares, 2002b). Bu durumda, öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinde, geçirdikleri yaşantılarda çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri işleyişlerinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlik programının başlangıcında olduklarından birinci sınıftaki öğretmen adaylarının henüz yeterli öğretmenlik deneyimleri kazandıkları söylenemez. Bu durumda, o zamana dek geçirdikleri yaşantılarda kazandıkları bilgi, duygu ve düşüncelerin etkisiyle bu mesleğin gereklerini yerine getirebilecekleri konusunda kendilerini yeterli görüyor olabilirler. Öğrencilerin yeni bir öğrenme durumuyla ilgili öz yeterlik yargıları, işle ilgili bilgiye değil, öğrenme yeteneklerine ya da geçmiş performanslarına ilişkin yeteneklerine dayalı olmaktadır (Lane ve diğerleri, 2004). Öz yeterliğini değerlendirecek yaşantıdan yoksun olan bireyler, öz yeterliklerini diğer yaşantılarında edindikleri bilgilere dayalı olarak yorumlamaktadırlar. Ancak bu, gerekli performansın zayıf bir yordayıcısı ve göstergesi olarak görülmektedir (Pajares, 2002b). Buna göre, birinci sınıftaki öğretmen adayları, öğretmenlikle ilgili derslerin tamamını almadıklarından, geçmiş öğrenme yaşantılarında edindikleri bilgilere dayalı olarak değerlendirme yapmış olabilirler. Buna karşılık, dördüncü sınıftaki öğretmen adayları, uygulama okullarındaki öğretmenlik uygulamaları esnasında birçok güçlüklerle karşı karşıya gelerek bunları aşmanın kolay olmadığını fark etmiş ve performanslarında yetersizlikler algılamış olabilirler. Böylece, özgüvenleri ve öz yeterlik inançları birinci sınıftakilerden daha düşük kalmış olabilir. Öğretmen adaylarının öğretim sürecinin başlangıcında, gösterdikleri iyimser yaklaşımlar, öğretmenlik görevinin gerçekleri ve karmaşıklıkları ile karşılaştıklarında kaybolabilmektedir (Erdem ve Demirel, 2007).

Dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının birinci sınıftaki öğretmen adaylarına göre düşük olması, geçirdikleri öğrenim yaşantılarındaki

yetersizliklerden de kaynaklanmış olabilir. Öğretmenlik uygulamalarının yetersizliği, öğrencilere etkili model davranışların yeterince sunulmaması, öğrenci merkezli öğrenme ve değerlendirme ortamlarının sağlanamaması ve öğrencilerin öğretim elemanlarından gerekli olumlu dönütleri yeterince alamamış olmaları gibi nedenler özgüvenlerini, öz yeterlik inançlarını ve güdülenmelerini artırmamış olabilir. Oysa, öğrenme ortamlarında sağlanan olanaklar ve bu ortamlarda geçirilen yaşantılar öz yeterlik inançlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Örneğin; Erdem (2008) araştırmasında, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) destekli karma öğretmenlik uygulaması sürecinin öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik inançlarını anlamlı olarak daha güçlü kıldığını ortaya koymuştur. Hallinan ve Danaher (1994) ise, öğretmen adaylarına ölçüt dayanlı değerlendirme olanaklarının verilmesinin öğretmen adaylarının akademik özgüvenlerini, güdülenmelerini ve öz yeterlik inançlarını artırdığını belirtmektedir. Öğretmen adaylarının etkili öğrenme yaşantıları geçirmemeleri ya da buna yeterli zaman ayrılmaması, güçlü öz yeterlik inançları geliştirememelerine neden olabilir. Örneğin, Moseley ve diğerleri'nin (2002) araştırmasında, üç haftalık bir programın öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarını değiştirmedeği görülmüştür.

Araştırmada, erkek öğretmen adaylarının sınıf yönetimine ilişkin öz yeterlik inançlarının ve toplam öğretmen öz yeterlik inançlarının kız öğretmen adaylarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Alanyazında da cinsiyet, öğrencilerin öz yeterlik inançlarını etkileyen bir değişken olarak görülmektedir. Öz yeterlik inançlarında cinsiyete göre görülen farklılıkların öğrencilerin önceki başarılarına, ders içeriğine, önyargılara ve cinsiyete ilişkin inançlara bağlı olarak ortaya çıkmış olabileceğine; yani, eğitimin ve sosyo kültürel çevrenin etkilerine işaret edilmektedir (Pajares, 2002a). Bazı araştırmalarda erkek öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları kadın öğretmen adaylarından daha yüksek bulunmuştur (Morgil ve diğerleri, 2004; Riggs, 1991). Romi ve Leyser'in (2006) araştırmasında ise, kadın öğretmen adaylarının bireysel öğretmen yeterliklerinin, öğrencilerin sosyal ilişkileriyle ilgili öğretmen yeterliklerinin ve düşük başarılı öğrencilerle ilgili öğretmen yeterliklerinin erkek öğretmen adaylarının öz yeterliklerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin genel öğretmen öz yeterliklerinde cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Brandon'ın (2000) araştırmasında ise, öğretmenlik uygulamasından önce kadın öğretmen adayların öz yeterlik inançlarının erkeklerden daha düşük olduğu, ancak öğretmenlik uygulamasından sonra öğretmen

adaylarının öz yeterlik algılarında cinsiyete göre farklılık olmadığı görülmüştür. Başka bir araştırmada da cinsiyetin, deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz yeterlik inançlarıyla sistematik olarak ilişkili olmadığı belirtilmektedir (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 2007).

Erkek öğretmen adaylarının kızlardan daha yüksek öz yeterlik inançlara sahip olmaları kendilerine daha fazla güven duymalarından kaynaklanabilir. Bir görevi yerine getirirken kendine güvenli öğrenciler serinkanlılıkla hareket etmekte, buna karşılık güven duygusu yetersiz olanlar büyük ölçüde endişe, kaygı içinde olmaktadır (Pajares, 2002a). Erkek öğretmen adaylarının, kızlara göre kendilerine daha fazla güven duymaları, psikolojik bir kaynak olarak, sınıf yönetimine ilişkin öz yeterlik inançlarında ve toplam öz yeterlik inançlarında farklılaşmaya neden olmuş olabilir. Ayrıca, toplumda, beklentilerin ve geçirilen yaşantıların cinsiyete göre farklılık göstermesi ve Riggs'in de (1991) belirttiği gibi, aynı sınıf içinde cinsiyete göre farklılaşan öğretmen öğrenci etkileşimleri de bunun nedenleri olabilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının öğrenci katılımı sağlama ve öğretim stratejileri kullanmaya ilişkin öz yeterlik inançları cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Bazı araştırmalarda da benzer şekilde, öğrencilerin öz yeterlik inançlarında cinsiyete göre anlamlı fark bulunmamıştır (Akbaş ve Çelikkaleli, 2006; Altunçekiç ve diğerleri, 2005; Çubukçu ve Girmen, 2005; Yılmaz ve Çavaş, 2008). Benzer eğitim ortamlarında eğitim aldıkları için, öğretmen adaylarının, güdülenmelerinin ve öz düzenleme stratejilerinin benzerlik gösterdiği ve buna bağlı olarak, öğrenci katılımı sağlama ve öğretim stratejileri kullanmaya ilişkin benzer öz yeterlik inançlar geliştirdikleri düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının genel akademik başarı ortalamaları ile öğretmen öz yeterlik inançları karşılaştırıldığında; öğretmen öz yeterlik inançlarının başarıya göre değişmediği görülmektedir. Akademik başarı ortalaması yüksek öğrencilerin öğretmen öz yeterlik inançlarının da yüksek olması beklenebilir. Başarılı öğrencilerin, performanslarını değerlendiren ve izleyen bilşötesi becerilere sahip oldukları ve başarılı biçimde performans göstereceklerine ilişkin yeteneklerine güvendikleri belirtilmektedir (Coutinho, 2008). Araştırmada elde edilen sonucun, başarı değişkeni olarak, öğrencinin bütün derslere ve dönemlere ilişkin elde edilen fakülte'deki genel akademik başarı ortalamasının alınması, öz yeterlik inançlarındaki farklılaşmayı sağlamamış olabileceğini düşündürmektedir. Bunun açıklığı kavuşması için, farklı üniversitelerde, daha geniş örneklem gruplarında ve bu araştırmada yer almayan diğer öğretmen eğitimi programlarında da araştırılması

gerekli görünmektedir. Öğretmen adaylarının, öğretmen öz yeterlik inançlarının, çeşitli derslerdeki ya da dönemlerdeki başarılarıyla ilişkisinin de incelenmesi gerekmektedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının, öğrenim gördükleri programdan hoşnutluklarına göre, öğretmen öz yeterlik puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Öğrenim gördüğü öğretmenlik programından hoşnut olan öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları hoşnut olmayanlara göre daha yüksektir. Bu bulgu, Otacıoğlu'nun (2008) öğretmen adaylarının, "öğretmen olmayı isteme ve bölüm tercihinden duyulan memnuniyet" durumları açısından öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koyan araştırmasıyla benzerlik göstermemektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik programlarında, bireysel ilgi ve yeteneklerine uygun öğrenme yaşantıları geçirmeleri programlarından hoşnut olmalarını sağlamış ve öğretmen öz yeterlik inançlarını ve güdülenmelerini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Buna karşılık, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda öğrenme olanağı bulamayan ve programlarından hoşnut olmayan öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının düşük olduğu söylenebilir. Sosyal bilişsel kurama göre, öz yeterlik inançları gibi kişisel etkenler ve davranışlar çevreyle etkileşmekte ve birbirlerini karşılıklı olarak belirleyici rol oynamaktadır. Bu çerçevede, geçirilen yaşantılar; kaygı, stres vb. gibi psikolojik ve duyuşsal etkenler öğretmen öz yeterlik inançlarını etkilemektedir (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik programlarındaki etkileşimlerinin, programlarından hoşnutluk duymalarını ve yüksek öğretmen öz yeterlik inançları geliştirmelerini karşılıklı olarak belirlemiş olabilir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları oldukça yeterlidir. Ancak, gerçekleştirilecek çabalarla daha üst düzeylere çıkartılabilir. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarında; sınıf düzeyine, programa, cinsiyete ve programlarından hoşnut olup olmama durumuna göre farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarında genel akademik başarılarına göre anlamlı bir fark yoktur. Elde edilen bu bulguların çalışma grubunun özelliklerine bağlı olarak elde edildiği ve yalnız üç programın birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlı olduğu ve tüm öğretmen adaylarına genellenmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulguları öğretmen eğitimi programlarının ve öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının geliştirilmesine yarar

sağlayabilir. Ancak, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarını geliştirmek için dört yıl boyunca izlenmesi, daha uzun süreli ve kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir. Öğretmen eğitimi programlarında kuram ve uygulama birbiriyle ilişkilendirilerek ve öğrenci merkezli öğrenme ortamları düzenlenerek öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları daha üst düzeylerde geliştirilebilir. Bu çerçevede, öğretmen adaylarının etkin öğrenme yaşantıları geçirmelerine, öğretmenlik becerilerini çeşitli öğrenme durumlarda ortaya koymalarına, öz değerlendirme ve öz düzenleme yapmalarına olanaklar verilmelidir.

Bu süreçte, öğretmen eğitimcilerin öğretmenlik becerilerine ilişkin model davranışlar sergilemeleri, sözel iktalara yer vermeleri ve öğretmen adaylarını yüreklendirmeleri gerekmektedir. Öğretmen adaylarına, öğrenme-öğretme etkinlikleri esnasında, davranışlarıyla ilgili pekiştireçler ve dönütler verilerek öğretmenlik bilgi ve becerilerini ve buna bağlı olarak, öğretmen öz yeterlik inançlarını geliştirmelerine yardım edilmelidir. Öğretmen adaylarına, süreç esnasında öğretmenlikle ilgili yeterliklerini değerlendirebilmeye olanakları da verilmelidir. Bu doğrultuda, öğretmen adaylarının öğretmenlikle ilgili yetersizliklerini gidermelerine, bunları giderebileceklerine ilişkin inançlar geliştirmelerine ve bu yönde çabalarını sürdürmelerine rehberlik edilmelidir. Bunun için, öğretmen eğitimcilerin, sınıfta olumlu öğrenme ortamları oluşturmaları ve etkili sınıf yönetimi gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Anderson, R., Grene, M ve Loewen, P. (1988). Relationships among teachers' and students' thinking skills, sense of efficacy, and student achievement. *Alberta Journal of Educational Research*, 34(2), 148-165.
- Akbaş, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının cinsiyet, öğrenim türü ve üniversitelerine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 98–110.
- http://efd.mersin.edu.tr/dergi/meuefd_2006_002_001/pdf/meuefd_2006_002_001_0098-0110_akbas&celikkaleli.pdf, (11.11.2008).
- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 24–33.

- http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_III/aralik/ozetler/e_akbulut_15.htm (11.11.2008).
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 93–102.
- Ashton, P. T. (1984). Teacher efficacy: A motivational paradigm for effective teacher education. *Journal of Teacher Education*, 35 (5), 28–32.
- Bıkmaz, F. H. (2004). Öz yeterlik inançları. *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. Editörler: Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Brandon, D. P. (2000). Self-efficacy: gender differences of prospective primary teacher in Botswana. *Research in Education*, 64, 36–43.
- Chambers, S. M. ve Hardy, J. C. (2005). Length of time in student teaching: effects on classroom control orientation and self-efficacy beliefs. *Educational Research Quarterly*, 28 (3), 3–9.
- Chan, D.W. (2003). Multiple intelligences and perceived self-efficacy among Chinese secondary school teachers in Hong Kong. *Educational Psychology*, 23(5), 521-533
- Coutinho, S. (2008). Self-efficacy, metacognition, and performance. *North American Journal of Psychology*, 10 (1), 165–172.
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J. ve Sarıkaya, H. (2005). Öğretmenlik öz yeterlik ölçeği Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenirlik çalışması. The development and validation of a Turkish version of the teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim*, 30 (137), 74–81.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2005). Öğretmen adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançları ile sosyal öz-yeterlikleri arasındaki ilişki. IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül 2005 Denizli, ss. 420-426.
- Ekici, G. (2006). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 24, 87–96.
- Erdem, M. (2008). Karma öğretmenlik uygulaması süreçlerinin öğretmen adaylarının öğretmenlik öz yeterlik ve epistemolojik inançlarına etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi (Eurasian Journal of Educational Research)*, 30, 81–98.

- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2007). Teacher self-efficacy belief. *Social Behavior and Personality*, 35 (5), 573–586.
- Evans, E. D. ve Tribble, M. (1986). Perceived teaching problems, self-efficacy, and commitment to teaching among preservice teachers. *Journal of Educational Research*, 80(2), 81-85.
- Hallinan, P. ve Danaher, P. (1994). The Effect of contracted grades on self-efficacy and motivation in teacher education courses. *Educational Research*, 36 (1), 75–82.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (4. Basım) Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- Lane, J., Lane, A. M. ve Kyprianou, A. (2004). Self-efficacy, self-esteem and their impact on academic performance. *Social Behavior and Personality*, 32 (3), 247–256.
- Lin, H., Gorrell, J. ve Taylor, J. (2002). Influence of culture and education on us and Taiwan preservice teachers' efficacy beliefs. *Journal of Educational Research*, 96 (1), 37–46.
- Linnenbrink, E. A. ve Pintrich, P. R. (2003). The role of self efficacy beliefs in student engagement and learning in the classroom. *Reading & Writing Quarterly*, 19, 119–137.
- Morgil, İ., Seçgen, N. ve Yücel, A. S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *BAU Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 62–72.
- Moseley, C., Reinke, K. ve Bookout, V. (2002). The effect of teaching outdoor environmental education on preservice teachers' attitudes toward self-efficacy and outcome expectancy. *The Journal of Environmental Education*, 34 (1), 9–15.
- Otaçoğlu, S. G. (2008). Müzik öğretmenliği okul deneyimi i uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının öz etkililik-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (1), 163–170.
- Pajares, F. (2002a). Gender and perceived self efficacy in self regulated learning. *Theory into Practice*, 41(2), 116–125.
- Pajares, F. (2002b). *Overview of social cognitive theory and of self-efficacy*. <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html>, (18.09.2008).
- Riggs, I. M. (1991). Gender Differences İn Elementary Science Teacher Self-Efficacy. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association. Chicago IL (ERİC document ED 340705).
- Romi, S. ve Leyser, Y. (2006). Exploring inclusion preservice training needs: A study of variables associated with attitudes and self-efficacy beliefs. *European Journal of Special Needs Education*, 21(1), 85–105.
- Schunk, D. H. (1989). Self efficacy and cognitive achievement: implications for students with learning problems. *Journal of Learning Disabilities*, 22 (1), 14–22.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Düzenlenmiş yeni basım. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk-Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk-Hoy, A. (2007). The differential antecedents of self-efficacy beliefs of novice and experienced teachers. *Teaching and Teacher Education*, 23, 944–956.
- Umay, A. (2000). İÖM Öğretmenliği programının Matematiğe karşı öz yeterlilik algısına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1–8.
- Üredi, I. ve Üredi L. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine, buldukları sınıflara ve başarı düzeylerine göre fen öğretimine ilişkin öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2). <http://www.yeditepe.edu.tr>, (21.10.2008).
- Yaşar, Ş., Gültekin, M. ve Ersoy, A. (2006). *Self-efficacy perceptions of teacher candidates in the primary school teacher training program regarding subject area teaching*, Paper presented at The Second World Curriculum Studies Conference, May 21-24, 2006 Tampere, Finland.
- Yılmaz, H. ve Çavaş, P. H. (2008). The Effect of the teaching practice on pre-service elementary teachers' science teaching efficacy and classroom management beliefs. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4 (1), 45–54.
- Yılmaz, M.; Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Soran, H. (2004). Öğretmen öz yeterlik inancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5, 58. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/yilmaz-koseoglu.htm>, (26.06.2007).